

ελεύθερο βήμα

Η Μπολόνια και τα ελληνικά ΑΕΙ

Του ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ*

Είναι πολύ ενδιαφέρουσα και εποικοδομητική η σύνθεση των «Διαλόγων» της «Κ.Ε.» για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια, στο φύλλο της 11ης Ιουνίου 2006.

Με αφορμή το κείμενο του πρώην υπουργού Παιδείας, κ. Πέτρου Ευθυμίου στο οποίο μέμφεται τον κ. Αλ. Αλαβάνο για την παρουσίαση, δήθεν «βαρύτατα λανθασμένων στοιχείων», κατά την περί Ανώτατης Παιδείας συζήτηση στη Βουλή, ως προς την εφαρμογή των αρχών της διακήρυξης της Μπολόνια στην Ευρωπαϊκή Ανώτατη Εκπαίδευση (περιέχονται στο βιβλίο μου για την Ελληνική Παιδεία), θεώρησα υποχρέωσή μου, ως συνυπεύθυνος στο γίγνεσθαι της Ανώτατης Παιδείας μας επί αρκετές δεκαετίες, να καταθέσω τα παρακάτω:

* Κατ' αρχήν, τα γεγονότα είναι δυστυχώς αδιάψευστα και πρόσφατα, η δε αλήθεια, πικρή: Οι ευρωπαίοι υπουργοί Παιδείας έχουν ήδη δεσμευτεί κατ' επανάληψη στο επίμαχο θέμα της νέας δομής των σπουδών της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης και συνακόλουθα της πεμπτουσίας των πανεπιστημιακών σπουδών.

- Ο κ. Πέτρος Ευθυμίου ίσως έχει ξεχάσει το κείμενο που συνυπέγραψε ως υπουργός Παιδείας στις 19 Σεπτεμβρίου 2003 στο Βερολίνο, στο οποίο δηλώνεται ρητά ότι κυρίαρχος ευρωπαϊκός στόχος στο χώρο των ΑΕΙ παραμένει η δέσμευση όλων των υπουργών για έναρξη εφαρμογής του συστήματος των δύο κύκλων σπουδών μέχρι το 2005, έτσι ώστε να υλοποιηθεί η βασική αρχή της διακήρυξης της Μπολόνια. Η δε περιορισμένη επαγγελματική αποστολή του πρώτου κύκλου και η διαφορετική φύση των δύο κύκλων επιβεβαιώνονται τόσο από τη ρητή αναφορά ότι ο πρώτος και ο δεύτερος κύκλος πρέπει να έχουν διαφορετικούς προσανατολισμούς, όσο και από σειρά υποστηρικτικών κειμένων.

- Είχε, βέβαια, προηγηθεί το Ευρωπαϊκό Συνέδριο των Υπουργών Παιδείας στην Αθήνα, για να πεισθούν οι ξεροκέφαλοι έλληνες πανεπιστημιακοί περί της μεγάλης αξίας των επιταγών της Μπολόνια, και η δήλωση στο συνέδριο του Γκράτς (Μάιος 2003) της κας Vivian Reding, επιτρόπου τότε της Ε.Ε. για την Εκπαίδευση και τον Πολιτισμό, ότι «Η Μπολόνια δεν είναι ένα menu a la carte, πρέπει να εφαρμοστεί εντός της προσεχούς διετίας».

- Προηγήθηκε επίσης η ψήφιση του Ν. 2916/2001, με τον οποίο εκτός του ότι εισάγεται η αντιφατική διάκριση της Ελληνικής «Ανώτατης» Εκπαίδευσης σε «Πανεπιστημιακή» και «Τεχνολογική», πραγματοποιείται και η καθιέρωση του πρώτου κύκλου σπουδών των ελληνικών ΑΕΙ, τον οποίο παρέχουν τα ΤΕΙ, κατά τις επιταγές των διακηρύξεων της Μπολόνια.

Τα πανεπιστημιακά πτυχία παραμένουν αδιαβάθμητα, στο έλεος της επιχειρούμενης, από το ισχυρό λόμπι των κερδοσκοπικών οιονεί - πανεπιστημίων της Ε.Ε., ισοπέδωσης προς τα τριετή ευρωπαϊκά πτυχία του πρώτου κύκλου. Το γιατί είναι προφανές: Θα πωλήσουν ακριβά στους έλληνες αποφοίτους ένα κάποιο «Master».

Το θέμα, επομένως, είναι πράγματι μείζον, δικαίως ανησυχεί ο κ. Αλ. Αλαβάνος, αρκετοί άλλοι έλληνες πολιτικοί και η μεγάλη πλειοψηφία της ελληνικής πανεπιστημιακής, και όχι μόνο, κοινότητας.

* Ας ξαναθέσουμε, λοιπόν, ένα πρώτο κρίσιμο και καθαρό ερώτημα:

* Μήπως, παρά τις όποιες αντιδράσεις, είναι δυνατή η χορήγηση αξιοπρεπούς πανεπιστημιακού τίτλου σπουδών σε τρία χρόνια ή έστω μήπως ωφελούνται τελικά οι απόφοιτοι τριετούς φοίτησης από πλευράς απασχόλησης στην αγορά εργασίας;

* Η δική μου απάντηση, με την οποία νομίζω ότι συντάσσεται και η μεγάλη πλειοψηφία πανεπιστημιακών και φοιτητών, στηρίζεται σε απλά δεδομένα και στην κατά την άποψή μου (με το δικαίωμα του λάθους) κοινή λογική:

1. Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική, το μετά από τριετείς σπουδές πρώτο επαγγελματικό πτυχίο τύπου «Μπολόνια» στηρίζεται στη ρηχή και πρώιμη υπερεξειδίκευση και παρέχει άμεσα απασχολήσιμους αποφοίτους για τις κάθετα εξειδικευμένες θέσεις εργασίας των μεγάλων και βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών. Στις μικρές χώρες χωρίς αξιόλογη βιομηχανική ανάπτυξη, όπως η Ελλάδα, οι πτυχιούχοι πρέπει να έχουν ένα γερό θεωρητικό υπόβαθρο, ώστε να είναι σε θέση να προσαρμόζονται αυτοδύναμα σε όλο το φάσμα θέσεων εργασίας της επιστήμης που επέλεξαν αλλά και σε συγγενείς επιστημονικές περιοχές.

2. Στα προγράμματα σπουδών των λυκείων πολλών ευρωπαϊκών χωρών, μεταξύ των οποίων και της Ελλάδας, τα μαθήματα γενικής παιδείας διατηρούν (ευτυχώς) μια δεσπόζουσα θέση. Συνακόλουθα επιβαρύνονται με αρκετές επιπλέον ώρες διδασκαλίας τα πρώτα πανεπιστημιακά εξάμηνα, προκειμένου να αποκτηθεί το επιθυμητό επίπεδο γνώσεων υποδομής, με αποτέλεσμα και οι σχετικά καλοί φοιτητές να παρατείνουν τις σπουδές τους κατά ένα, τουλάχιστον, ακαδημαϊκό έτος.

3. Από τα παραπάνω συνάγεται νομίζω αβίαστα η αδυναμία χορήγησης πανεπιστημιακού πτυχίου σε τρία χρόνια χωρίς δραματική συρρίκνωση του εύρους και της ποιότητας των σπουδών και δραστικό περιορισμό των επαγγελματικών γνώσεων και των συνακόλουθων δικαιωμάτων των αποφοίτων.

Σε τελική ανάλυση, ποιος καταξιωμένος και από τον σκληρό επαγγελματικό στίβο έλληνας επιστήμονας, π.χ. δικηγόρος, μηχανικός, οικονομολόγος κ.λπ., μπορεί να αποδεχθεί ότι οι απόφοιτοι σχολών τριετούς φοίτησης θα έχουν ίσα με αυτόν ουσιαστικά και τυπικά επαγγελματικά δικαιώματα;

4. Καταλήγω λοιπόν στο συμπέρασμα, συμφωνώντας και με τον κ. Ευθυμίου, ότι παρά τις επίσημες δεσμεύσεις μας στο Βερολίνο και αλλού, η Ελλάδα δεν πρέπει να αλλάξει τον τύπο και τη διάρκεια των σπουδών που έχει σήμερα. Αλίμονο όμως αν παράλληλα με αυτήν την εθνική επιλογή δεν κατοχυρώσουμε την αξία και το πραγματικό επίπεδο των σημερινών μας σπουδών, όπως ήδη έσπευσαν να πράξουν οι περισσότερες κεντροευρωπαϊκές χώρες, από την τριετία 1999-2002.

Συγκεκριμένα:

* Με δεδομένο ότι οι προσφερόμενες από τα περισσότερα ελληνικά πανεπιστημιακά τμήματα σπουδές τετραετούς διάρκειας υπερβαίνουν κατά πολύ το μέσο επίπεδο του Bachelor, πρέπει να κατοχυρώσουμε την ισοδυναμία τους με το επίπεδο Master στο γενικό γνωστικό αντικείμενο του τμήματος, χωρίς εξειδίκευση.

* Αντίστοιχα, επειδή οι ελληνικές σπουδές πενταετούς διάρκειας καλύπτουν επί της ουσίας το άθροισμα των μέσων επιπέδων Bachelor και Master του αγγλοσαξονικού συστήματος, οφείλουμε να κατοχυρώσουμε την ισοδυναμία τους με το επίπεδο Master με εξειδίκευση, η οποία πράγματι αποκτάται κυρίως κατά τα δύο τελευταία εξάμηνα. Ας ακολουθήσουμε, έστω και τώρα, τα παραδείγματα της Γαλλίας, της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, κ.λπ.

Αυτή είναι, άλλωστε, και η καθιερωμένη στη συνείδηση της ελληνικής αλλά και της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας ισοτιμία του παρεχόμενου από τα ελληνικά πανεπιστήμια εκπαιδευτικού έργου και των συνακόλουθων πτυχίων με τα αντίστοιχα των αναγνωρισμένων ως ισότιμων πανεπιστημίων του εξωτερικού.

Συνακόλουθα, αυτή πρέπει να είναι και η καθαρή ελληνική λύση, με την οποία θα κατοχυρώσουν τα πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ της χώρας μας τη σημερινή τους θέση. Και βέβαια, ενισχυόμενα με συγκεκριμένες δράσεις, οι οποίες τους οφείλονται, τα ελληνικά ΑΕΙ οφείλουν να ενισχύσουν τη θέση τους στο ανταγωνιστικό διεθνές πανεπιστημιακό γίγνεσθαι.

* Ο ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Σ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ είναι υφυπουργός ΠΕΧΩΔΕ και πρώην πρότανης ΕΜΠ.